

Мельник Т.В.

аспірантка,

Інститут проблем сучасного мистецтва

Національної академії мистецтв України

СПРОБА ТИПОЛОГІЇ ЧОЛОВІЧИХ ТА ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У КІНЕМАТОГРАФІ УКРАЇНИ 2018–2019 РОКІВ

Події сьогодення, безсумнівно знаходять втілення в культурологічних тенденціях та мають своє відображення в кінематографі. В репрезентації жінки та чоловіка на перший план, виходить образ героїні, що пов'язано з актуальністю для України теми війни, національного супротиву, відродження, але й зберігається тенденція відтворення більш класичних образів: отця/матері, коханого/коханої, мрійника, музи, тощо. Якщо у фільмах про війну радянського періоду, а також, сучасних фільмах російського виробництва, з'являлася фемінна героїня, яка водночас демонструвала й силу характеру, то нині в українському кіно, здебільшого використовують образ жінки-воїна, майже позбавленої рис фемінності.

Одним із перших таких прикладів, є фільм, українсько-російського продакшену, що вийшов в прокат, ще до війни на Сході, але в повній мірі, вже відповідав «запити» на формування нової національної ідеї, – «Незламана», через події, що відбулися в Україні в 2014 році та «відкрив» собою череду фільмів схожої тематики, прем'єри яких відбулися в наступні декілька років, однак його героїня-снайперка Людмила, ще не позбавлена феміністичних рис та поєднує в собі ролі і відданої справи солдатки та закоханої, страждаючої жінки.

Ще одним, яскравим прикладом образу жінки-героїні «Гірська жінка: на війні» (2019), – стрічка, що вийшла в копродукції України, Ісландії та Франції, від режисера Бенедикта Ерлінгссона. А також, фільм, що разом із тим транслює образ жінки-матері в глибокому, дещо сакральному розумінні, «Чужа молитва» (2017) – копродукційний історико-драматичний фільм режисера Ахтема Сеїтаблаєва, заснований на реальних подіях, що розповідає про молоду кримськотатарську дівчину Саїде Аріфову, яка під час Другої світової війни, ризикуючи власним життям, врятувала 88 єврейських дітей-сиріт.

А також, документальному кіно, що отримало новий, майже перший поштовх розвитку у вітчизняному полі. Так, 10 жовтня 2017 року, був презентований перший фільм знятий жінками про їх участь у російсько-українських воєнних діях, «Невидимий батальйон». Над фільмами працювали три режисерки – Світлана Ліщинська, Аліна Горлова та Ірина Цілик. Всього у стрічці висвітлено історії шести героїнь, які несуть або несли службу у зоні проведення антитерористичної операції. 25 березня 2018 року відбулась національна прем'єра «Вона та війна», в рамках Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини «Docudays UA», режисерки Марії Кондакової, картина ілюструє долю трьох жінок, що були вимушені стати солдатками, через війну, поливши свої плани на життя.

Але, поки що не все так однозначно, в великій кількості фільмів подібної тематики, що виходять у великий прокат, місця жінки не має, наприклад, в фільмах «Кіборги» (2017), «Донбасс» (2018), «Червоний» (2017), «Крути 1918» (2019), «Додому» (2019), тощо. Разом з тим, в останні роки, стає помітною і інша тенденція – вільне авторське висловлювання на тему чоловіків та їх, не завжди шляхетній ролі у долі жінки, хоча поки, що не в «масовому кіно». Прикладом є стрічка «Що якщо» (2018) Віри Яковенко, що ілюструє різницю світогляду чоловіка і жінки, яка драматично загострюється, коли молода пара, що збиралася кохатися у лісі, випадково наштовхується на покинуте немовля. Дівчина ладна рятувати дитину, бо може уявити себе мамою, натомість хлопець не готовий брати на себе жодної відповідальності, він мав на меті займатися сексом, тож пропонує залишити дитину та пошукати інше місце, конфлікт їхніх очікувань одне від одного призводить до гучної сварки, під час якої

дитина гине, так і не дочекавшись допомоги. Чи, наприклад, дебютний повний метр Марисі Нікітюк, – «Коли падають дерева» він слугує відзеркаленням минулого, яким жила Україна 90-х та ілюструє долю дівчини, що знецінює, пригнічує себе через свою закоханість у бандита. В більш звичних для глядача образах, жінку представлено в нових українських фільмах, переважно, фан-формату.

Наприклад, образ жінки-кар'єристки, що балансує між декількома соціальними ролями та має водночас відповідати сучасним параметрам успішності: бути цікавою, доглянутою, досягати вершин на роботі та будувати вдалі відносини, втілено в романтичній комедії «Я, Ти, Він, Вона» (2018). Цей образ був досить звичним для радянського кінематографу останніх років, але сьогодні, незначним чином, трансформується з огляду на сучасність. На противагу йому, в тому самому фільмі, також, представлений образ легкої, дівчини-музи Олени, так само, його можна відчутти в образі Лізи в фільмі «Давай Танцюй» (2018), більш класично цей образ втілює Мирослава в фільмі «Захар Беркут» (2019), подібні їм та разом з тим, сильні, не згодні бути зарученими з некоханими чоловіками жінки, представлені в фільмі «Гуцулка Ксенія» (2019). Ще один, звичний для української культури образ жінки-чаклунки, ворожки, фантастичної мавки, тощо, можна спостерігати в фільмі «Брама» (2019).

Відносно новий образ легковажної, розбещеної, сексуальної, дещо зухвалі жінки розкрито в фільмах «Продюсер» (2019), «Свінгери» (2019) та інших. Серед чоловічих образів, герой – є панівним. Він реалізується в фільмах, що транслюють події сучасності: «Черкаси» (2018), «Кіборги» (2017), «Донбасс» (2018), «Позивний Бандерас» (2018), «Червоний» (2017), тих, що присвячено переосмисленню події минулого: «Поводир» (2014), «Легенда Карпат» (2018), «Ціна правди» (2019), «Крути 1918» (2019), або є екранізаціями, схожих за тематикою літературних творів: «Сторожова застава» (2017), «Король Данило» (2018), «Таємний щоденник Симона Петлюри» (2018), «Захар Беркут» (2019). Чоловік в образі батька представлений також, представлений в фільмах останніх двох років: мудрого, схильного до самопожертви в «Додому» (2019), добрий, той, що клишйовано гіпертрофовано піклується про долю доньки в «Шалене весілля» (2018).

Декілька прем'єр присвячено рефлексії на тему минулого 90-х років, чоловічим образам в них, притаманні бандитські риси, наприклад чоловік сильний, дещо нахабний, безстрашний втілюється в фільмах «Дике поле» (2018), «Коли падають дерева» (2018) та інших. Дещо схожими є фільми, де без зайвої ідеалізації, інколи сатирично, зображено сучасне життя України з тим візуальним змістом в антуражі та ментальною складовою в

образах героя, що притаманна пострадянському часу, прикладом цього, можуть слугувати картини: «Припнуті» (2017), «Стрімголов» (2017), «Герой мого часу» (2019), «Зустріч однокласників» (2019). Це досить унікальне явище для світового кінематографу, зумовлене унікальним досвідом нашої країни.